

Rysslands krig i Ukraina har helt ritat om hotbilden mot Sverige och risken för ytterligare krig i Europa. Därför finns det en bred politisk majoritet om att stärka den svenska försvarsmågan och öka de militära anslagen. Men hur görs upprustningen på bästa sätt för att också bli långsiktigt ekonomiskt hållbar? Enligt ekonomerna Daniel Waldenström och Erik Bengtzboe behövs inga nya skatter eller skattehöjningar. Patrik Oksanen på tankesmedjan Frivärld betonar att upprustningen måste ske snabbt, att hotet från Ryssland är på allvar och att ekonomin därför just nu får komma i andra hand.

Text: **Thomas Östberg**
Illustration: **Björn Öberg**

ATT RUSTA MED FÖRNUFT

Hur ser en hållbar försvarsfinansiering ut?

Daniel Waldenström, professor i nationalekonomi
vid Institutet för näringslivsforskning

”JAG TYCKER ATT DET INITIALT ÄR RIMLIGT MED EN LÅNEFINANSIERING”

De statliga anslagen till det militära försvaret ligger i år på 143 miljarder kronor eller 2,4 procent av BNP. Anslaget ska sedan fortsätta att öka och 2028 ligga på 173 miljarder. Enligt regeringen är inriktningen att det ska satsas 3,5 procent av BNP på försvaret 2030, vilket skulle uppfylla det mål Nato väntas besluta om i sommar.

USA:s president Donald Trump har dock sagt att Natomedlemmar borde avsätta 5 procent av BNP till sina försvar. Detta samtidigt som presidenten vill minska den amerikanska försvarsbudgeten med 8 procent.

För att kunna avsätta 3,5 procent till det militära försvaret har regeringen och Sverigedemokraterna beslutat att låna 300 miljarder kronor.

– Jag tycker att det initialt är rimligt med en lånefinansiering när det gäller en så långsiktig investering. Det gör att upprustningen kan ske snabbt och att kostnaderna kan smetas ut över flera decennier och generationer. Sveriges starka finanser gör att vi kan låna till låg ränta och det påverkar inte statsskulden i någon större omfattning, säger Daniel Waldenström, professor i nationalekonomi vid Institutet för näringslivsforskning.

Daniel
Waldenström

Foto: Karl Gabor

Även Skattebetalarnas chefekonom Erik Bengtzboe tycker att det initialt kan vara befogat att låna pengar. Men både han och Daniel Waldenström varnar för att därefter fortsätta att driva försvarets verksamhet med lånade pengar. De är också överens om att en beredskapsskatt eller någon annan skatthöjning inte är rätt väg att gå för att klara de högre försvarsutgifterna.

– Löpande kostnader är inget man kan låna till. Om vi redan har bland världens högsta skatter är det orimligt att vi inte ska klara av de saker vi behöver mest av allt, inklusive försvaret som är en kärnuppgift för samhället. Det skulle kännas som ett hårt att inte klara det samtidigt som det sker enorma slöserier med skattepengar, säger Erik Bengtzboe.

I pengar blir 3,5 procent av BNP ungefär 60 miljarder kronor.

– Regeringen har ett reformutrymme på 30–40 miljarder per år och vi har ett industristöd på 50 miljarder. Vidare skulle en effektivisering av offentlig sektor kunna ge 60 miljarder årligen. Det finns lösningar om man vill, säger Erik Bengtzboe.

Enligt Daniel Waldenström är det upp till politiker att våga göra prioriteringar:

– En dyrare omvärld kräver uppoffringar och några grupper kommer att få stå tillbaka, men det gäller att göra effekterna av omprioriteringarna så

”

**EN DYRARE OMVÄRLD KRÄVER UPPOFFRINGAR OCH
NÅGRA GRUPPER KOMMER ATT FÅ STÅ TILLBAKA,
MEN DET GÄLLER ATT GÖRA EFFEKTERNA AV
OMPRIORITERINGARNA SÅ SMÅ SOM MÖJLIGT.**

DE SOM NU VILL HÖJA SKATTER, ÅTERINFÖRA BORTTAGNA SKATTER OCH INFÖRA EN BEREDSKAPSSKATT ÄR SAMMA MÄNNISKOR SOM VILLE HA HÖGRE SKATTER ÄVEN INNAN RYSSLAND ANFÖLL UKRAINA.

små som möjligt. Där hjälper lån till att sprida dem över tid, säger han.

Men att fortsätta driva ett försvar med lånade pengar tror han alltså inte på. Det skulle kunna innebära ett sluttande plan där Sverige lånar till fasta utgifter, får en allt sämre kreditvärdighet med högre räntor och en växande statsskuld.

I stället för skattehöjningar och lån bör regeringen vid sidan av prioriteringar i statsbudgeten föra en politik som ger tillväxt och i förlängningen högre skatteintäkter. I den ingår att ta bort skadliga skatter, vilket får fler att vilja starta företag, utbilda sig, göra karriär och arbeta mer.

– Det är ju svårt att få in tillväxt och effekter av skattesänkningar på samma kalkylblad som finansiering av försvaret. Men långsiktigt är det förstås väldigt viktigt, säger Daniel Waldenström.

Erik Bengtzboe ser krav på en beredskapsskatt mest som partipolitik:

– De som nu vill höja skatter, återinföra borttagna skatter och införa en beredskapsskatt är samma människor som ville ha högre skatter även innan Ryssland anföll Ukraina. Då handlade det om att det behövdes pengar till andra saker. Det här är helt enkelt ett tillfälle att höja skatten för vissa, säger han.

För att återuppbyggnaden av försvaret ska bli lyckad krävs inte bara mycket pengar – de måste också användas på ett effektivt sätt och där de gör mest nytta. Det krävs med andra ord kontroller och uppföljningar av arbetet.

– **Försvaret har ju** en historia där miljardbelopp till synes har försvunnit ner i svarta hål under 80-, 90-, 00- och 10-talet. Beloppen man tilldelats har inte konterats på rätt sätt. När det nu satsas stora summor på att rusta och återuppbygga Försvarsmakten finns det en uppenbar risk för att det kan

Erik Bengtzboe

Foto: Magnus Glans

Patrik Oksanen

Foto: Emil Fagander

tas felaktiga beslut. Särskilt när politiker i hela Europa springer åt samma håll. Eller som Danmarks statsminister sa till landets ÖB: köp, köp, köp, säger Erik Bengtzboe.

Därför tycker han inte att idéer som en stor totalförsvarsfond där det går att söka pengar är det bästa sättet att fördela medlen.

– Det måste finnas krav på hur pengarna används och det måste granskas löpande. Polisen är ett exempel på hur illa det kan gå annars. Där har kraftigt höjda anslag inte lett till fler upplärade brott, säger Erik Bengtzboe.

Daniel Waldenström tycker att man egentligen borde utgå från vad som behöver göras för att skapa ett effektivt försvar och ta reda på vad det kostar i stället för att börja med att det ska kosta 3,5 procent av BNP.

– Jag tycker att det lite grann är ett feltänk, ungefär som biståndet innan man började reformera det. Om ett hushåll ska köpa mat är det bättre att utgå från vad man vill äta än från att vi ska handla mat för 2 000 kronor, säger Daniel Waldenström.

Patrik Oksanen, senior fellow på tankesmedjan Frivärld, strategisk rådgivare på Försvarshögskolan och journalist, betonar att hotet från Ryssland är på riktigt och att försvarsförmågan måste stärkas så snabbt som möjligt.

Han hänvisar till en dansk underrättelserapport som säger att om USA drar tillbaka sin militära närvaro i Europa finns det risk för en militär konflikt med Ryssland i Östersjöområdet inom två år och ett större krig i Europa inom fem år.

Och för att avskräcka Ryssland bör Sverige om fem år ha tolv till femton brigader (målet i dag är fyra brigader), en fördubblad flotta och ett luftvärn som är tre gånger så stort som dagens.

– Därför är en siffra i procent av BNP ointressant. Det är resultatet som är helt avgörande. Vi kanske behöver använda hela den verktygslådan en samlingsregering har att tillgå under ett krig för att finansiera försvaret: lån, höjda skatter och omprioriteringar i budgeten, säger Patrik Oksanen.

I ett längre perspektiv tycker även han att tillväxtskapande åtgärder är rätt väg att gå. Men först gäller det att rusta för att undvika krig med Ryssland.

– Det alternativet kommer att bli väldigt mycket dyrare för skattebetalarna, säger Patrik Oksanen.

Erik Bengtzboe håller dock fast vid att några skattehöjningar inte kommer att behövas:

– När vi nu rustar upp gäller det att göra det snabbt men också med förnuft. Resurserna finns om man bara orkar prioritera. Det måste bli pang för pengarna, inte svarta hål. Och i slutändan är det mycket enklare för ett rikt Sverige att stå för sitt försvar än vad det är för ett fattigt Sverige.

Patrik Oksanens senaste bok *Rysslands hemliga krig mot Sverige* (Volante Förlag) kom ut i april i år.